

ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ: ОСНОВНІ КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ТА СТРУКТУРНА МОДЕЛЬ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ФЕНОМЕНУ

Максьом К.В. Емоційний інтелект: основні концептуальні підходи та структурна модель соціально-психологічного феномену. В статті розглянуто основні концептуальні підходи до визначення емоційного інтелекту як соціально-психологічного феномену в роботах зарубіжних і вітчизняних науковців. На основі аналізу історії становлення поняття виділено основні моделі емоційного інтелекту, що є актуальними на сьогодні. Описано переваги і слабкі сторони виділених моделей і методів діагностики емоційного інтелекту, що на них ґрунтуються. За результатами теоретичного дослідження проблеми концептуалізації емоційного інтелекту як соціально-психологічного феномену побудовано функціональну структурну модель, що поєднує в собі когнітивний, афективний і конативний компоненти і описує форми прояву і функціональність кожного з них.

Ключові слова: емоційний інтелект, змішані моделі, модель здібностей, структурна модель, концептуалізація, когніції, емоції, методи вимірювання.

Максём Е.В. Эмоциональный интеллект: основные концептуальные подходы и структурная модель социально-психологического феномена. В статье рассмотрены основные концептуальные подходы к определению эмоционального интеллекта как социально-психологического феномена в работах зарубежных и отечественных ученых. На основе анализа истории становления понятия выделены основные модели эмоционального интеллекта, которые актуальны на сегодня. Описаны преимущества и слабые стороны выделенных моделей и методов диагностики эмоционального интеллекта, которые на них основываются. По результатам теоретического исследования проблемы концептуализации эмоционального интеллекта как социально-психологического феномена построена функциональную структурную модель, что сочетает в себе когнитивный, аффективный и конативный компоненты и описывает формы проявления и функциональность каждого из них.

Ключевые слова: эмоциональный интеллект, смешанные модели, модель способностей, структурная модель, концептуализация, когниции, эмоции, методы измерения.

Постановка проблеми. Термін «емоційний інтелект» є відносно новим для вітчизняної науки і досі не має достатньої концептуалізації. Проте, в світлі вимог сьогодення до швидкого та якісного всебічного розвитку особистості останнім часом даному соціально-психологічному феномену приділяється особлива увага, адже в епоху розвинених технологій в більшості випадків високого рівня загального інтелекту виявляється недостатньо. З кожним днем збільшується кількість практичних тренінгових розробок по розвитку емоційного інтелекту, але вони, в більшості випадків, не мають достатньо аргументованого теоретичного підґрунтя. Все це зумовлює актуальність теоретичного дослідження структури емоційного інтелекту і концептуалізації даного феномену.

Аналіз останніх публікацій. Термін «емоційний інтелект» почали використовувати на початку 1990-х років. В працях американських психологів П. Селовея, Дж. Майєра, Д. Гоулмана проаналізовано і виділено структурні компоненти емоційного інтелекту;

Р. Бар-Он вперше ввів термін «коефіцієнт емоційності»; Л. Виготський, С. Рубінштейн і О. Леонтьєв звернули увагу на єдність афективних та інтелектуальних процесів. Заслужують уваги праці Д. Люсіна, Г. Гарскової, І. Андрєєвої, А. Панкратової, Т. Березовської, С. Дерев'янка, Е. Носенко, Г. Березюк і О. Філатової, в яких розглянуті різноманітні підходи до структури емоційного інтелекту, представлені дослідження з проблеми концептуалізації цього феномена, його функцій, проаналізовано можливості розвитку емоційного інтелекту.

Формулювання мети і завдань статті. На основі аналізу основних концептуальних підходів до визначення емоційного інтелекту як соціально-психологічного феномену побудувати функціональну структурну модель емоційного інтелекту, що дозволить вдосконалити процес підбору діагностичного інструментарію і розробки тренінгових програм для розвитку даного конструкту.

Виклад методики і результатів дослідження. Термін «емоційний інтелект» почали використовувати на початку 1990-х років, хоча витоки концепції даного феномену можна побачити ще в давніх філософських вченнях (ідеї Аристотеля про взаємозв'язок когнітивних та емоційних процесів, протиставлення емоцій і розуму у філософів Нового часу, провідна роль емоцій і почуттів у теорії природного виховання Ж.-Ж. Руссо і т.і.). Становленню поняття емоційного інтелекту як соціально-психологічного феномену передувала послідовна зміна точки зору вчених про співвідношення емоційних і пізнавальних процесів в структурі особистості. Американський психолог Дж. Мейєр, що є одним з перших дослідників даного феномену, виділяє п'ять періодів у зарубіжній історії XIX-XX століття [1], які характеризують розвиток наукових досліджень про емоційний інтелект (табл. 1).

Таблиця 1

Періодизація історії вивчення емоційного інтелекту (за Дж. Мейєром)

Період	Роки	Коротка характеристика періоду
1	1900-1969	Період відносно відокремленого дослідження емоцій і інтелекту
2	1970-1989	Період розкриття характеру взаємного впливу когнітивних і емоційних процесів
3	1990-1993	Ідентифікація поняття «Емоційний інтелект» як окремого предмету психологічного дослідження
4	1994-1997	Період популяризації феномену емоційного інтелекту і розкриття практичної значущості його дослідження
5	1998-теперешній час	Період уточнення концептуалізації конструкту емоційного інтелекту

Для першого періоду характерним є впровадження і розвиток різноманітних тестових методик вимірювання інтелекту (ґрунтуючись виключно на когнітивній концепції); у дослідженнях емоційної сфери увага була зосереджена на виявленні первинних факторів серед фізіологічних реакцій і емоцій. Важливим етапом в контексті формування уявлень про емоційний інтелект даного періоду є початок вивчення соціального інтелекту, під яким розумілася здатність розуміти інших і поводити себе помірковано по відношенню до оточуючих.

Другий період характеризується стрімким зростанням інтересу до вивчення взаємодії емоційних і когнітивних процесів, що знайшло своє відображення у низці наукових досліджень (вплив депресії на реалістичність мислення, вивчення здатності до

емоційної саморегуляції, взаємозв'язок схильності до змін у настрої та креативності). В цей період емоції починають розглядати як одну з підсистем свідомості. Становленню поняття «емоційний інтелект» в цей час дуже посприяли дослідження в суміжних з психологією галузях знань. Так, у клінічній практиці у 1973 році був введений термін «алекситимія», що описував стан, протилежний проявам емоційного інтелекту, а саме – низький рівень здатності до визначення почуттів, їх роз'яснення, відображення і опис іншим людям; в літературі, що присвячена особливостям дитячого розвитку з'являється поняття «емоційна обдарованість». У 1985 році Бар-Он вводить поняття «коефіцієнт емоційності» і пропонує анкету для його виміру. В ході досліджень закономірностей функціонування мозку, вчені вказують на тісний взаємозв'язок між когніціями і емоціями.

У наступний (третій) період серед науковців стають популярними уявлення про когнітивну природу емоцій. Починають створюватися методики, що дозволяють вивчити сприйняття невербальної інформації, в тому числі виявлення емоцій у міміці і пантоміміці. У 1990 році опублікована робота Дж. Мейєра і П. Селовея, в якій автори вперше запропонували визначення поняття «емоційний інтелект» і методику його виміру. Емоційний інтелект в цей період виділили як унітарну здібність, різновид інтелекту, що сприяє використанню емоційної інформації для покращення розумової діяльності.

Четвертий період характеризується швидкою популяризацією терміну «емоційний інтелект». Початком цього періоду слугує вихід книги Д. Гоулмана «Емоційний інтелект», що стала світовим бестселером. Автор та його послідовники представили емоційний інтелект як основу життєвого успіху у більшості сфер життя людини. В цей період основна проблематика досліджень у сфері емоційного інтелекту переходить від наукового обґрунтування феномену до практичного впровадження методик його виміру і методів розвитку, що сприяли б ефективному веденню бізнесу, допомагали б в політичній сфері і т.п.

П'ятий період формує безліч варіантів удосконалення концепцій емоційного інтелекту. З одного боку продовжується теоретичне вивчення конструктів емоційного інтелекту, вивчається його вплив на окремі сфери життєдіяльності людини, взаємозв'язок з особистісними рисами і т.п. Поряд з теоретичними дослідженнями (часто навіть передуючи їм) з'являється все більше тренінгових розробок, що направлені на підвищення рівня емоційного інтелекту, що за словами авторів надасть можливість людині ефективно вести бізнес, налагоджувати міжособистісні контакти, краще справлятися зі стресом і т.п.

У вітчизняній науці введенню поняття «емоційний інтелект» передували ідеї єдності афекту і інтелекту в працях С.Л. Рубінштейна, Л.С. Виготського, О.М. Леонтьєва та ін. Заслужують уваги серед наукових поглядів в пострадянській психології праці О.К. Тихомирова, що займався вивченням «емоційного мислення» і зазначав, що емоції слугують каталізатором розумової діяльності людини, зумовлюють її гнучкість, подолання стереотипів мислення. У працях О.О. Бодальова описується «соціальна обдарованість», що являє собою своєрідне поєднання інтелектуальних, емоційних і комунікативних здібностей, які сприяють успішності в комунікації з оточуючими. Особливої уваги в еволюції поглядів на важливість емоційного інтелекту заслуговують наукові доробки Д.В. Люсіна. Автор дав визначення емоційного інтелекту, виокремив в його структурі внутрішньоособистісний і міжособистісний компонент, розробив методику діагностики емоційного інтелекту. В останні роки в вітчизняній психології з'являється все більше досліджень, що спрямовані на вивчення емоційного інтелекту. В Україні

вивченням емоційного інтелекту присвячені праці О.П. Саннікової, Е.А. Кисельвої, І.Ф. Аршави, О.І. Власенко, Н.В. Ковриги, Е.Л. Носенко, С.П. Дерев'янка та ін.

Актуальними на сьогодні є декілька моделей емоційного інтелекту, що активно використовуються як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями. Найвідомішою з них є «модель здібностей», що була запропонована Дж. Мейєром і П. Селовеєм, а пізніше доповнена Д. Карузо, в якій емоційний інтелект розуміється як набір здібностей людини. Дослідники виокремили чотири основних компоненти, що вибудовуються в певну ієрархію:

- 1) сприйняття, оцінка і вираз емоцій;
- 2) використання емоцій для підвищення ефективності мислення і діяльності;
- 3) розуміння і аналіз емоцій;
- 4) свідоме управління емоціями [2].

На основі цієї моделі у 2002 році була створена методика MSEIT, яка вимірює емоційний інтелект за допомогою тестових завдань з правильними і неправильними відповідями для виявлення кожного з виокремлених компонентів. Дана концепція базується на ідеї єдності афекту і інтелекту (що простежується і у вітчизняних працях Л.С. Виготського, С.Л. Рубінштейна та ін.), тому методика вимірювання емоційного інтелекту дуже схожа на традиційні тести виміру інтелектуальних здібностей людини.

Такий підхід до визначення і виміру емоційного інтелекту з одного боку дуже ґрунтовно і логічно пояснює феномен, дає можливість науковцям спиратися на багатовіковий досвід у вивченні інтелектуальних здібностей людини, але з іншого боку, звужує поняття емоційного інтелекту тісно пов'язуючи його з когнітивними вміннями. Це частково підтверджують експериментальні дослідження, що вказують на пороговий характер співвідношення загального інтелекту і емоційного. Тобто, до певних, загалом середніх, показників обидва види інтелекту дійсно тісно пов'язані, але високий рівень емоційного інтелекту може проявлятися і при середніх показниках загального. За даними В. Юркевич, що працює з обдарованими дітьми, спостерігається навіть зворотній взаємозв'язок, а саме у 95% дітей з високим рівнем інтелекту в тій чи іншій мірі є труднощі функціонування емоційного інтелекту [6].

Крім того, до об'єктивності тестових методик вимірювання емоційного інтелекту висувається досить логічне зауваження: переконливі аргументи для визначення правильної відповіді відсутні. Для конструювання такого роду тестів застосовуються фотографії акторів, що показують певні емоції або ж твори художників, літераторів і т.п., що може сприяти стереотипізації, спрощенню запланованих емоційних проявів. Правильна відповідь на тестове завдання спирається на думку експертів і на відповіді більшості досліджуваних, але об'єктивних критеріїв визначення експертів в сфері емоційного інтелекту немає, і орієнтація на оцінку більшості досліджуваних протирічить ідеї тестів на інтелект і здібності, особливо у випадку завдань вищого ступеню складності, з якими може впоратися тільки менша частина вибірки.

Серед змішаних моделей емоційного інтелекту набула значної популярності концепція Д. Гоулмана. Згідно з цією концепцією, емоційний інтелект – це здатність людини тлумачити власні емоції і емоції інших оточуючих людей для того, щоб використовувати отриману інформацію для реалізації власних цілей. Цю концепцію можна вважати змішаною, оскільки вчений включає до складу емоційного інтелекту різні за своєю природою, структурою і функціями компоненти:

- 1) самосвідомість (емоційна самосвідомість, адекватна самооцінка, впевненість у собі);
- 2) самоконтроль (контроль емоцій, адаптивність, ініціативність, оптимізм);
- 3) соціальна чуйність (співпереживання, ділова обізнаність);
- 4) керування відносинами (врегулювання конфліктів, командна робота, сприяння змінам) [3].

Д. Гоулман проголошував єдність інтелекту та емоцій, яка необхідна для успішної діяльності керівника, проте когнітивний складник він вважає другорядним. Емоції, на його думку, більш вагомі й у разі небезпеки емоційні центри (лімбічна система) підпорядковують собі усю розумову діяльність людини.

Для оцінки емоційного інтелекту Д. Гоулманом та його колегами було розроблено опитувальник емоційної компетентності (Emotional Competence Inventory) для організацій. Опитувальник заповнюють власноруч досліджувані і до 15 осіб, які є його колегами. Необхідно зауважити, що методика Д. Гоулмана вимірює швидше компетентність у лідерстві, ніж емоційний інтелект, а її застосування є обмеженим, оскільки вона має вузьку спрямованість на сферу менеджменту.

Канадський клінічний психолог Р. Бар-Он запропонував модель емоційного інтелекту як альтернативу до визначення показника когнітивного інтелекту. Згідно з теорією Р. Бар-Она, емоційний інтелект становить множинність некогнітивних здібностей і навичок, що впливають на можливості індивіда успішно долати перешкоди і тиск оточення. Структура емоційного інтелекту у моделі Бар-Она складається з п'яти основних компонентів:

- 1) внутрішньоособистісний емоційний інтелект;
- 2) міжособистісний емоційний інтелект;
- 3) адаптивність;
- 4) регуляція стресу;
- 5) загальний настрій.

Р. Бар-Он запропонував засіб вимірювання коефіцієнта емоційного розвитку (EQ – Emotional Quotient). Спершу опитувальник було розроблено для емпіричної перевірки авторської концепції детермінант позитивного психологічного благополуччя (емоційного здоров'я). Поступово Р. Бар-Он розвинув теоретично еkleктичний і багатофакторний підхід до емоційного інтелекту з метою його операціоналізації та кількісної оцінки складно взаємопов'язаних концепцій емоційного інтелекту і психологічного благополуччя. Результати, отримані із зазначеної анкети, дають можливість виміряти п'ять основних компонентів, що входять до моделі Р. Бар-Она. Дана методика є опитувальником, який оснований на самозвіті, що свідчить про високий рівень суб'єктивності результатів.

Наступна популярна концепція розроблена Д.В. Люсіним. Вона ґрунтується на визначенні емоційного інтелекту як здібності до розуміння і управління емоціями, як своїми власними, так і чужими. На думку дослідника емоційний інтелект є саме когнітивною здібністю, а особистісні риси можуть допомагати чи заважати оперувати емоціями, але не є компонентами емоційного інтелекту. В даній концепції виділяється чотири конструкти:

- 1) розуміння чужих емоцій;
- 2) управління емоціями інших;
- 3) розуміння власних емоцій;
- 4) управління власними емоціями [5].

Опитувальник ЕмІн, розроблений Д.В. Люсіним, останнім часом набуває значної популярності в вітчизняних дослідженнях емоційного інтелекту. Це можна пояснити його відносною простотою в проведенні дослідження та обробці результатів. Автор опитувальника ЕмІн стверджує, що він має високу надійність, хоча для подальшого психометричного обґрунтування цього опитувальника необхідно дослідити його валідність і, взагалі, продовжити роботи по вдосконаленню цієї методики (уточнити зміст шкал, зібрати дані для перевірки валідності опитувальника та ін.). Зауважимо, що валідизація методик на вимірювання емоційного інтелекту стикається з рядом проблем. Зокрема, доволі важко обрати зовнішній критерій, який свідчить про високий чи низький розвиток емоційного інтелекту.

Окремо слід відзначити диспозиційну модель емоційного інтелекту, запропоновану англійськими дослідниками К.В. Петридесом та А. Фернгом. На думку цих вчених, існують певні особистісні риси, які безпосередньо пов'язані з емоційним функціонуванням особистості.

К.В. Петридес і А. Фергнем, описуючи емоційний інтелект, використовують не тільки набір здібностей, запропонованих відомими дослідниками проблеми Дж. Мейєром і П. Саловеєм, а також пропонують враховувати його диспозиційні компоненти. Як і традиційні риси особистості емоційний інтелект репрезентує стиль поведінки та досвіду, який носить контекстуалізований характер. Автори диспозиційної моделі емоційного інтелекту визнають суб'єктивність емоційного досвіду особистості.

Для оцінки емоційного інтелекту автори диспозиційної моделі розробили методику TEIQue, засновану на самозвіті досліджуваних стосовно рівня розвитку емоційного інтелекту. Повна версія опитувальника (TEIQue-Full Form) включає 153 пункти, що вимірюють 15 диспозиційних аспектів вияву емоційного інтелекту, та глобальний показник емоційного інтелекту (global trait EI). Крім зазначеної форми опитувальника існує також скорочена версія (TEIQue-Short Form) та форма для дітей у віці від 8 до 12 років (TEIQue). Таким чином, авторами даної концепції зроблено спробу поєднати досягнення попередників (модель здібностей і змішану модель), але дискусії щодо об'єктивності результатів методики серед психологів продовжуються.

Цікавою також є інформаційно-перероблювальна модель емоційного інтелекту, що розроблена Е.Л. Носенко. Автор визначає ієрархічність структури рівнів сформованості емоційного інтелекту, яка зумовлена характером його внутрішніх опосередкованих компонентів. Е.Л. Носенко виділяє три рівні виявлення емоційного інтелекту у життєдіяльності (низький, середній і високий), що відповідають трьом рівням психічного відображення суб'єктом активності (організменний, індивідуально-суб'єктивний і особистісний)[4].

Таким чином, аналіз зарубіжних і вітчизняних досліджень з проблеми концептуалізації і проблем вимірювання емоційного інтелекту показав, що існує безліч підходів до визначення і розуміння даного конструкту, що доповнюють один одного. Об'єднує існуючі концепції розуміння емоційного інтелекту як здатності до ідентифікації та управління емоціями, а щодо уточнень компонентів даного конструкту й досі ведуться дискусії.

На основі аналізу теоретичних і прикладних досягнень науковців в вивченні емоційного інтелекту доречним буде запропонувати структурну модель, яка б поєднала в собі структурні компоненти емоційного інтелекту з їх функціональною направленістю (таблиця 2). Адже саме практична спрямованість розвитку і використання емоційного

інтелекту в життєдіяльності людини у 1990-х роках зумовила популярність книги Д. Гоулмана і пояснює великий попит на сучасні тренінги розвитку даного конструкту. А саме структурний аналіз бажаних функціональних змін особистості надасть можливість обґрунтувати методи діагностики і розвитку емоційного інтелекту і буде сприяти вдосконаленню наявних тренінгових методів розвитку.

Слід зауважити, що представлені структурні компоненти тісно взаємопов'язані між собою і окремий їх розвиток не дасть бажаних результатів. Але дана модель дозволяє підбирати комплекс вправ і їх послідовність для поступового розвитку потрібних здібностей і якостей.

Також, аналізуючи дану модель можна помітити, що комунікативну функцію виконують всі три виділені структурні елементи, що підкреслює значний вплив емоційного інтелекту саме на комунікативні навички особистості, що в свою чергу і сприяє успішності життєдіяльності людини в соціумі.

Таблиця 2

Структурна модель емоційного інтелекту

Структурні компоненти	Форми прояву	Функції
Когнітивний компонент	<ul style="list-style-type: none"> • Ідентифікація емоцій • Усвідомлення і аналіз емоційних проявів • Встановлення причинно-наслідкових зв'язків в емоційній сфері 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Інтерпретативна ✓ Комунікативна
Афективний компонент	<ul style="list-style-type: none"> • Управління емоціями • Ціннісні орієнтації • Емоційне ставлення • Емпатія 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Регулятивна ✓ Стресозахисна ✓ Комунікативна
Конативний компонент	<ul style="list-style-type: none"> • Спрямованість на емоційне пізнання • Емоційна активність • Самомотивація 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Активізуюча ✓ Комунікативна

Висновки і перспективи подальших досліджень. Актуальними на сьогодні є декілька концептуальних підходів до розуміння емоційного інтелекту як соціально-психологічного феномену, серед яких модель здібностей Дж. Мейєра, П. Селовея і Д. Карузо, модель Д. Гоулмана, модель Р. Бар-Она, модель Д. Люсіна, диспозиційна модель емоційного інтелекту і інформаційно-перероблювальна модель. Кожен підхід має свої переваги і слабкі сторони як в теоретичному обґрунтуванні конструкту, так і в методах діагностики емоційного інтелекту, що на них ґрунтуються. За результатами теоретичного дослідження проблеми концептуалізації емоційного інтелекту як соціально-психологічного феномену розроблена структурна модель емоційного інтелекту, до якої включено когнітивний, афективний і конативний компоненти і описано форми прояву та функціональність кожного з них. Слід зауважити, що представлені структурні компоненти тісно взаємопов'язані між собою і окремий їх розвиток не дасть бажаних результатів. Але дана модель дозволяє вдосконалити процес підбору комплексу вправ і їх послідовність для поступового розвитку потрібних здібностей і якостей.

Список використаних джерел

1. Mayer J.D. A new field guide to emotional intelligence. / J.D. Mayer // Emotional intelligence in everyday life. – 2006. – №2. – P.3-26.
2. Mayer J.D., Salovey P., Caruso D.R. Models of Emotional Intelligence // Sternberg R. Handbook of Intelligence. – Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2000. – P. 396-420.
3. Гоулман Д. Эмоциональный интеллект / Д. Гоулман. – М.: АСТ, 2008. – 478 с.
4. Носенко Е.Л. Емоційний інтелект як форма прояву важливої складової особистісного потенціалу – рефлексивної свідомості / Е.Л. Носенко // Вісник Дніпропетровського університету. Сер.: Педагогіка і психологія. – 2012. – Т. 20, вип. 18. – С. 116-122.
5. Собченко О.М. Здібності у структурі емоційного інтелекту як фактор формування особистості. / О.М. Собченко // Наука. Релігія. Суспільство. – 2010. – №4. – С. 85-87.
6. Юркевич В.С. Проблема эмоционального интеллекта / В.С. Юркевич // Вестник практической психологии образования. – 2005. – № 3(4). – С. 4-10.

References transliterated

1. Mayer J.D. A new field guide to emotional intelligence. / J.D. Mayer // Emotional intelligence in everyday life. – 2006. – №2. P.3-26.
2. Mayer J.D., Salovey P., Caruso D.R. Models of Emotional Intelligence // Sternberg R. Handbook of Intelligence. – Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2000. – P. 396-420.
3. Goulman D. Jemocional'nyj intellekt / D. Goulman. – М.: AST, 2008. – 478 s.
4. Nosenko E.L. Emocijnij intellekt jak forma projavu vazhlivoї skladovoї osobistisnogo potencialu – refleksivnoї svidomosti / E.L. Nosenko // Visnik Dnipropetrovs'kogo universitetu. Ser.: Pedagogika i psihologija. – 2012. – Т. 20, vip. 18. – S. 116-122.
5. Sobchenko O.M. Zdibnosti u strukturi emocijnogo intellektu jak faktor formuvannja osobistosti. / O.M. Sobchenko // Nauka. Religija. Suspil'stvo. – 2010. – №4. – S.85-87.
6. Jurkevich V.S. Problema jemocional'nogo intellekta / V.S. Jurkevich // Vestnik prakticheskoj psihologii obrazovanija. – 2005. – № 3(4). – S. 4-10.

Maksom K. Emotional intelligence: basic conceptual approaches and structural models of socio-psychological phenomenon. The article deals with the basic conceptual approaches to the definition of emotional intelligence as a socio-psychological phenomenon in the work of foreign and domestic scientists. On the basis of the analysis of the history of the formation of the concept, the main models of emotional intelligence are highlighted, which are relevant for today. These include the J. Mayer's and P. Salovey's model of the capabilities, the D. Goleman's model, the R. Bar-On's model, the D. Lyusin's model, the dispositional model of emotional intelligence and the information re-processing model. The advantages and weaknesses of the selected approaches and methods of diagnosing the emotional intelligence based on them are described. Based on the analysis of theoretical and applied achievements of scientists in the study of emotional intelligence, a structural model was proposed that combines the structural components of emotional intelligence with their functional orientation. According to the results of the theoretical study of the problem of the conceptualization of emotional intelligence as a socio-psychological phenomenon, this functional structural model includes cognitive, affective and constructive components, and describes the forms of manifestation and functionality of each of them. It should be noted that the presented structural components are closely interrelated and their separate development will not produce the desired results. However, this model allows you to choose a set of exercises and their sequence for the gradual development of the necessary abilities and qualities. All three distinguished structural elements perform a communicative function that emphasizes the significant influence of emotional intelligence on communicative personality skills, which in turn contributes to the success of human life in society.

Key words: emotional intelligence, mixed models, model of abilities, structural model, conceptualization, cognition, emotions, measurement methods.